

Pas op:

gevaar!

Een favoriete speelplaats, dat is een boerderij voor kinderen. Maar tegelijkertijd barst een boerenbedrijf ook van de gevaren. Hoe zorg je voor een veilige speelomgeving? Neem de tijd om erover na te denken, stellen adviseurs. 'Erover praten aan de keukentafel kan al helpen.'

TEKST ANNELIES DEBERGH

Robin De Sutter: 'Op druk moment geen oog voor veiligheid'

Het boeren erf is de mooiste plek voor kinderen om te spelen en te ravotten. Het contact met de open ruimte, met dieren: leven op het platteland en meer specifiek de boerderij is buitengewoon leerrijk. Maar aan de veelzijdigheid van het boeren erf en de veelvoud aan gebeurtenissen en indrukken die kinderen in een landbouwomgeving kunnen opdoen, kleven ook risico's. Klauteren op kuilbalen, rondrijdende trekkers, inkuilen of gewoon tussen de koeien: vrijwel in elk hoekje schuilt het gevaar.

Of het nu gaat om grote of kleine ongelukken, zowel in Nederland als in Vlaanderen blijkt het aantal ongevallen in de landbouw moeilijk in kaart te brengen. 'Er bestaan geen objectieve cijfers van ongelukken in de landbouw.' Aan het woord is Robin De Sutter van PreventAgri, een organisatie die zich toespitst op de preventie van ongevallen en beroepsziekten in de land- en tuinbouw. Om de aantallen te registreren kan hij alleen een beroep doen op gegevens uit de pers. Dat is een probleem voor een doeltreffende preventie. 'Alleen de echt ernstige ongevallen komen in beeld. Zo breng je slechts een fractie van het totaal aantal ongevallen in kaart. Het zijn er in werkelijkheid veel meer.'

In Nederland gaat het over ongeveer vierduizend ongevallen per jaar, zo is te lezen op de site van de Stichting Gezond-

TIPS VOOR VEILIGHEID OP HET VEEBEDRIJF

Het erf rondom het bedrijf is voor kinderen een favoriete speelplaats. Het is goed om zorg te dragen voor een veilige speelomgeving. Niet alleen voor de eigen kinderen, maar ook voor kinderen die op bezoek komen. Enkele tips die ook te vinden zijn op de website van Stigas:

- Gebruik een veiligheidsgordel voor kinderen die meerijden op de trekker.
- Verlies kinderen niet uit het oog tijdens werkzaamheden op het bedrijf.
- Laat kinderen niet tussen de dieren komen.
- Vermijd spelen in de buurt van opslagplaatsen van bijvoorbeeld kuilbalen, strobalen of pallets.
- Geef opvallende kleding, eventueel een veiligheidsvest, aan spelende kinderen.
- Voorzie fietsen van een oranje signaalvlag.
- Sluit opslagplaatsen voor chemische middelen en andere gevaarlijke stoffen zorgvuldig af.
- Praat met kinderen over de risico's op het bedrijf.

Ook de arbocatalogus Melkvee en Graasdieren geeft talrijke tips over veilig en gezond werken. Ze zijn bestemd voor ondernemers, werknemers en kinderen.

Meer weten? www.agroarbo.nl en www.stigas.nl

JETTY MIDDELKOOP, BRANDWEERKUNDIGE EN ADVISEUR: 'EEN BOERENBEDRIJF BARST VAN DE GEVAREN'

'De gevaren van mestgassen en kuilgassen worden vaak schromelijk onderschat.' Jetty Middelkoop, brandweerkundige en adviseur gevaarlijke stoffen, timmert hard aan de weg om dat bewust-

zijn in de praktijk op te krikken. 'Van kuilgassen weten velen nauwelijks iets tot niets. Van mestgassen weet men meestal wel iets, maar vaak niet genoeg.' Ze geeft lezingen om agrariërs bewust te maken van de gevaren. 'Het risico wordt vaak niet serieus genomen. Het gaat toch immers altijd goed? Bijna iedere student in het agrarisch onderwijs is al wel eens in de gierput geweest. En jong geleerd is oud gedaan.'

Elke maand vallen er wel ergens op de wereld doden als gevolg van giftige gasen in mest of riool. Het kan dus beter in de praktijk, vindt Middelkoop. 'Een boerenbedrijf is een veelzijdig bedrijf dat barst van de gevaren: grote machines, sterke en onvoorspelbare dieren, vaak kinderen om je heen. En wat gevaarlijke stoffen betreft betekenen niet alleen

mest- en kuilgassen risico, maar er zijn ook andere gevaarlijke stoffen, vaak in grootverpakkingen, aanwezig.'

Het gaat van chemische bestrijdingsmiddelen tot agressieve schoonmaakproducten, elk met hun specifieke gevaren. 'Veel stoffen vormen op zich al een risico, mengen ervan is vaak nog linker. Het is belangrijk om daar aandacht voor te hebben.'

Alles begint met bewustwording, zo vindt Middelkoop. Daarom ontwikkelde ze een website over de gevaren. 'Kenniss is niet alleen macht, kennis is ook veiligheid. Dat houdt in: niet alleen periodiek les volgen over bestrijdingsmiddelen om de spuitlicentie te mogen houden, maar ook jezelf breder laten voorlichten over gevaarlijke stoffen op het bedrijf.'

Meer weten? www.hazmatcat.nl

---

heidszorg Agrarische Sectoren, kortweg Stigas. 'Veehouders werken met levende dieren, met mestgassen, met machines, noem maar op. Er is veel risico. Ongevallen komen dus nog wel eens voor', legt Peter Tamsma, arbo-adviseur bij Stigas, uit. Maar ook in Nederland is de registratie vaag en kunnen alleen ongelukken met ziekenhuisopname ook werkelijk geteld worden. 'Alleen over dodelijke en ernstige ongevallen uit het nieuws bestaan cijfers. Maar als de vingers van de bedrijfsleider ergens tussenkomen, dan wordt dat niet geregistreerd.'

In Vlaanderen nam het aantal dodelijke ongevallen op landbouwbedrijven in de laatste tien jaar stilte af. Zo vielen in 2011 nog 22 dodelijke slachtoffers in de landbouwsector, in 2014 waren dat er nog zes. In Nederland is die positieve trend niet te zien en blijven aantallen over de jaren ongeveer gelijk. 'Agrarisch breed zijn dat vijftien tot twintig dodelijke ongevallen per jaar', stelt Peter Tamsma. Nummer één in het lijstje zijn ongelukken met de trekker of machines, ongelukken met mestgassen staan op nummer twee. 'Ongeveer een vierde van die zware ongevallen gebeurt in de melkveehouderij.'

Minder ongevallen met kinderen

Terwijl het totale aantal ongevallen in de sector vrijwel stabiel blijft, is het aantal ongevallen met kinderen wel gedaald in Nederland. Onderzoeken van 2007 spreken over ongeveer 380 ongevallen met spoedeisende hulp in alle landbouwsec-

toren. Ruim de helft van de slachtoffers loopt letsel op door vallen, de rest van de ongevallen komt door contact met een voorwerp of een dier. 'Gelukkig gaat het goed met ongevallen met kinderen op het boerenland: dat cijfer neemt af.' Volgens Peter Tamsma is de daling logisch. 'Er is veel aandacht voor de kinderen en er lopen ook steeds minder kinderen op de bedrijven rond.'

Het aandachtsveld verschuift. Ouderen komen daarvoor in de plaats en daardoor blijft het totaal aantal ongevallen gelijk. Peter Tamsma: 'Je ziet vaak dat vader wat hand- en spandiensten komt uitvoeren op het bedrijf van zoon of dochter. Vaak zijn die ouderen zich niet bewust van de gevaren. Ze zien niet dat ze niet meer zo snel en fit zijn als vroeger en dan gaat het mis.' De landbouw verandert. 'Machines worden steeds groter, sterker, krachtiger. De trekker van vroeger is niet meer die van nu.'

Niet alleen de categorie mensen verandert, ook het soort ongevallen wijzigt in de tijd, zo stellen zowel Stigas als Prevent-Agri vast. Zo noteerde Robin De Sutter de jongste jaren een stijging van het aantal ongelukken met mestgassen. Hij ziet een verband met de opkomst van vergisters en emissiearme stallen. 'De gassen die vroeger de lucht in werden gestuurd, worden nu opgevangen in de mestkelder of in de stal. Die gassen zitten dan wel echt in het gebouw of in de mestkelder gevangen. Dat betekent extra risico voor de bedrijfsleider.' 'Neem nu luchtwassers of reinigingsproducten van de melk-

machine', haalt hij voorbeelden aan. 'Hoeveel veehouders gaan met zuren om zonder daar echt over na te denken? Vaak doen ze dat gewoon in overall. In de industrie bestaan daar protocollen voor en zijn zuurvrije pakken in gebruik.' Het aspect milieu is vaak niet te rijmen met arbeidsveiligheid, concludeert Robin De Sutter.

Het overgrote deel van de veehouders is zich bewust van de gevaren en werkt veilig. Maar het probleem zit volgens De Sutter in de hoge werkdruk op de bedrijven. 'Dan wordt veiligheid op een kritiek moment toch soms vergeten. En dan is een ongeval snel gebeurd.' Bovendien gebeurt meer dan de helft van de ongevallen met helpers op het bedrijf. De algemene waakzaamheid moet dus omhoog. 'Het zit in kleine dingen, zoals een leuning aan de rand van de hooizolder. Of een afgesloten buitenspeelruimte voor kinderen. Soms is het moeilijk om telkens een doeltreffende, technisch en financieel haalbare oplossing te vinden. Het is een uitdaging, maar het is mogelijk.'

Meer ongelukken in het oogstseizoen

Bij ongevallen komt de verzekering vaak om de hoek kijken. Aan het woord is John de Hoon, sectormanager veehouderij bij verzekeraar Interpolis. De continuïteit van het bedrijf

komt op de eerste plaats. 'Voorkomen is beter dan genezen, vinden wij. Daarom ligt onze focus op het risicomanagement. Risico's inventariseren en daarna preventie. Verzekeren komt eigenlijk pas aan het eind van de rit.'

De Hoon stelt dat de schade veel groter is dan alleen het financiële verlies en wijst op de emotionele schade bij ongelukken. 'Persoonlijk leed maak je met verzekeren niet goed. Dat probeer je altijd te voorkomen.' Risicomanagement dus. 'Want als de bedrijfsleider, de ondernemer of een werknemer betrokken is bij een ongeval, dan kan dat meteen een heel grote streep door de rekening van het bedrijf zijn.' Relatief gezien is landbouw een sector waar vrij veel ongevallen voorkomen. John de Hoon wijst op ongevallen op de weg, nummer één bij ongevallen rondom het boerenbedrijf. Hij heeft het meteen over het seizoensgebonden karakter. 'In het oogstseizoen wanneer de trekkers en oogstmachines weer de weg op gaan, dan gaat het aantal ongevallen duidelijk weer omhoog.' Het donkere en natte weer speelt daarbij een belangrijke rol. 'Slecht weer in het oogstseizoen betekent meer ongevallen dan wanneer er goed weer is in het oogstseizoen.' Er is hoe dan ook een relatief groot aantal verkeersdoden gerelateerd aan landbouw. 'En het blijkt moeilijk om dat cijfer terug te brengen.'

ANNEMARIE BUIJS, BOERIN MET AGRARISCHE KINDEROPVANG: 'ALS WE KUILEN, GAAN DE KINDEREN NIET NAAR DE BOERDERIJ'

Anderhalf jaar geleden startten Jurgen en Annemarie Buijs uit Culemborg met agrarische kinderopvang voor 36 kinderen tussen de nul en vier jaar en 40 kinderen

naschoolse opvang. De verwevenheid van kinderopvang met een melkveebedrijf vraagt om veiligheidsmaatregelen. 'Het begint met risico's inventariseren en beschrijven en dan uitwerken hoe je daar actie op onderneemt.' Annemarie Buijs geeft het voorbeeld van kuilen of mest uitrijden. 'Er wordt tussen bedrijf en opvang gecommuniceerd dat de kinderen op dagen dat dat gebeurt niet naar de boerderij gaan.'

Het risico op zoönosen is getackeld door het zoönose-vrij-keurmerk en voor krabben bijtincidenten met dieren gelden vas-

te protocollen. Ze somt enkele maatregelen op: 'Kinderen mogen niet bij zieke dieren komen en als ze buiten zijn geweest, worden de handen altijd gewassen. Verder hebben de kinderen bij bezoeken aan het melkveebedrijf altijd laarzen en overallemantjes aan.'

Begeleiding voor de extra regels rondom veiligheid kreeg Annemarie Buijs vanuit de Vereniging voor Agrarische Kinderopvang. 'Kinderen moeten altijd onder begeleiding op de boerderij lopen. Maar ze leren ook hoe mooi het is om met de natuur en dieren om te gaan.'

John de Hoon: 'Erover praten aan de keukentafel helpt al'

Maar veiligheid is niet de corebusiness op landbouwbedrijven, zo stelt Peter Tamsma. Hij wijst op de arbocatalogus die te vinden is op de website van Stigas. 'Veehouders kunnen het risico zo inventariseren en nadenken over aanpassingen en verbeteringen.' Alles begint met goed nadenken. 'Denk na waar je aan begint en maak even tijd voor een lastminute-risico-inventarisatie.'

Tamsma geeft nog tips. 'Wees alert in de omgang met koeien en stieren en ga bij elke klus zorgvuldig na of je de zaak wel goed hebt geregeld.' Ook het effect van schaalvergroting speelt. 'Stallen worden groter en het aantal koeien stijgt. Dat betekent dat dieren weer meer natuurlijk gedrag gaan vertonen. Koeien worden weer agressiever tegenover de boer.'

Maar ook de boerin kan een steentje bijdragen in de veiligheid op bedrijven. Vrouwen spelen zelfs een centrale rol in het risicomanagement, zo stelt Peter Tamsma van Stigas. 'Bedrijfsbezoeken over preventie van bedrijfsongevallen gaan beter als de boerin ook aan tafel zit. Vrouwen waarschuwen sneller voor gevaren. Ze hebben van nature meer oog voor veiligheid.'

Goed uitgerust zijn

'Erover praten aan de keukentafel kan al helpen', geeft John de Hoon aan. 'Is er een sponsje op de trekker om de ruiten en spiegels schoon te vegen? Zijn er verkeersborden op het bedrijf? Werkt de verlichting van de trekker zoals het hoort?' Maar ook plannen is belangrijk. 'Ik adviseer om één of twee keer per jaar echt tijd te nemen voor risicomanagement. Dat kun je zelf, maar dat kan ook met de hulp van een adviseur. Die laatste kijkt er toch met andere ogen naar.'

Een belangrijke tip is om ook voldoende rust te nemen, zeker in drukke tijden. 'Als je goed uitgerust bent, dan heb je vaak al heel veel gewonnen.' Veehouders horen tijd in te ruimen voor veiligheid. 'Bij de nazorg van ongevallen krijgen we vaak te horen: het was net even te druk. Een goede voorbereiding kost tijd, maar maakt duidelijk het verschil.'

BIANCA VOOREND, SCHRIJFSTER VAN EEN KINDERBOEK OVER DE GEVAREN OP DE BOERDERIJ: 'ZO'N BOEK BESTOND NOG NIET'

'Toen mijn zoon nog klein was, wilde ik hem al vroeg bewust maken van de gevaren op het bedrijf. Ik dacht: ik ga naar de bibliotheek en zoek een goed boek uit, maar dat bleek helemaal niet te bestaan.' Aan het woord is Bianca Voorend uit Beets. Ze is getrouwd met een melkveehouder en heeft nu drie kinderen. 'Ik besloot om er dan zelf maar een boek over te schrijven.'

'Roy en Floy en de gevaren op de boerderij' werd in 2009 uitgegeven en is via de gewone boekhandel te

bestellen. 'Ik denk dat er een tekort is aan informatie. Daarom vond ik dat het boek er echt moest komen. Er zijn zoveel gevaren. Ik kan zo nog een boek bedenken.'

Aan de hand van tekeningen en korte verhaaltjes worden verschillende gevaren rondom de sloot, de maaier en nog meer uitgelegd. 'Het boek reikt voorbeelden aan en die kun je ook aan de kinderen laten zien op het bedrijf. Mijn drie kinderen weten heel goed wat de gevaren zijn van het boerenerf.'

